

Araştırma Makalesi • Research Article

Special Issue on *International Conference on Science, Technology, Engineering, Mathematics and Educational Sciences, STEMES'18, 3-5 May 2018, Muş, Turkey*

Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Examining Pre-service Teachers' Social Entrepreneurship Characteristics in Terms of Various Variables

Oylum Çavdar ^{a,*}, Fatma Cumhuri ^b, Yasemin Koç ^c, Kemal Doymuş ^d

^a Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Bölümü, 49250, Muş/Türkiye.
ORCID: 0000-0001-8405-0969

^b Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik Eğitimi Bölümü, 49250, Muş/Türkiye.
ORCID: 0000-0001-5891-564X

^c Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Bölümü, 31030, Hatay/Türkiye.
ORCID: 0000-0003-4918-9054

^d Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Bölümü, 25240, Erzurum/Türkiye.
ORCID: 0000-0002-0578-5623

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 25 Mayıs 2018

Düzeltilme tarihi: 5 Eylül 2018

Kabul tarihi: 25 Eylül 2018

Anahtar Kelimeler:

Sosyal Girişimcilik

Girişimcilik

Öğretmen Adayı

Eğitim Fakültesi

ÖZ

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modelindedir. Araştırmaya Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2017-2018 öğretim yılında öğrenimine devam eden 566 öğretmen adayı katılmıştır. Veriler kişisel bilgi formu ve Konaklı ve Göğüş (2013) tarafından geliştirilen üç faktörlü "Aday Öğretmenlerin Sosyal Girişimcilik Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği; bölüm değişkenine göre ise anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 'Risk Alma' alt faktöründe, Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin puan ortalamaları İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümü öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca öğrencilerin akademik başarıları ile 'Kişisel Yaratıcılık' alt faktörü arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

ARTICLE INFO

Article history:

Received 25 May 2018

Received in revised form 5 September 2018

Accepted 25 September 2018

Keywords:

Social Entrepreneurship

Entrepreneurship

Pre-Service Teacher

Faculty of Education

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the social entrepreneurship characteristics of the pre-service teacher in terms of various variables. The relational survey model which is a descriptive research model has been used in the study. The universe of the study is composed of 566 pre-service teachers who are continuing his education at Mus Alparslan University during of 2016-2017 academic years. The data were collected through a personal information form and a three-factor "Pre-Service Teachers' Social Entrepreneurship Scale" developed by Konaklı and Göğüş (2013). At the end of the study, while the social entrepreneurship characteristics of the pre-service teachers weren't any significant difference according to the class level and gender variables; there was a significant difference according to the department variable. It was determined that the average scores of the in Science pre-service teacher were significantly higher than Primary Mathematics pre-service teachers in 'Risk Taking' sub-factor. In addition, it was determined that there is a low positive correlation between the academic achievements of the pre-service teacher and the 'Personal Creativity' sub-factor.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: o.cavdar@alparslan.edu.tr

1. Giriş

Girişim, “bir işi yapmak üzere eyleme geçirme,” şeklinde ifade edilirken, “girişimci” ise bu durum içinde bulunan kişi olarak tanımlanmaktadır (Aytaç ve İlhan, 2007). Sadece iktisadi olarak değil sosyal bir faaliyet olarak da kabul edilen girişimcilik “sosyal girişimcilik” kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Güler, 2008; Mari ve Marti, 2006; Roberts ve Woods, 2005). Sosyallik ve girişimcilik kavramlarını içeren sosyal girişimcilik, toplum sorunlarını girişimci bir yapıyla ele almayı ifade etmektedir (Güler, 2008; Katzenstein ve Chrispin, 2011; Seelos ve Johanna, 2005).

Sosyal girişimci kişiler belirsiz durumlara karşı dayanıklı ve hazırlıklı olma, bağımsız davranabilme, risk alma gibi özelliklere sahiptirler. Ayrıca bu bireyler hızlı karar alabilen, yaratıcı ve yenilikçi, kendine güven duygusu ve başarılı olma güdüsü yüksek kişilerdir (Akpinar, 2009). Sosyal girişimci bireyler toplum sorunları üzerinde menfaat sağlamayı beklemeden azimle çalışabilir ve bireysel yaratıcılık için etrafındaki kişilerin deneyim, fikir ve başarı öykülerinden faydalanabilirler (Koçak ve Özdemir, 2015).

Günümüzdeki rekabet ortamında rekabetçi, üreten ve en önemlisi yenilikleri hayata geçiren girişimciler başarıları imza atabileceklerdir. Bilgi ve teknoloji çağında, çoğu ülke girişimciliğe oldukça önem vermekte ve vatandaşlarını, özellikle de gençleri girişimciliğe özendirme için büyük çaba sarf etmektedir. Bu anlamda girişimcilik özellikleri yüksek, istekli ve risk alan bireyleri barındıran ülkeler, gelişme ve kalkınma noktasında diğer ülkelere göre daha avantajlı sayılabilir (Sarıtaş ve Duran, 2017). Bu sebeple, ekonomik alanın yanında teknolojik gelişme ve sosyal kalkınma için, birlikte çalışabilme, başkalarına güven verebilme, planlı çalışma, sorumluluk alabilme, eksikliklerinin bilincinde olma, yaratıcılık, kendini geliştirme isteği, cesaret gibi özellikleri geliştirmek ve bu özelliklerde kişiler yetiştirmek önemlidir (Bozkurt, 2011). Yeni fikirlerin ortaya çıkarılması, yayılması ve uygulanması açısından ülkemizde eğitim çok önemlidir (Özkul ve Dulupçu, 2007). Bu özelliklerin eğitimle kazandırılması noktasında bugünün ve yarının öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir.

MEB (2013)'in yayınladığı “Kişisel ve Mesleki Değerler-Öğrenciyi Tanıma, Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme, Mesleki Gelişim, Program ve İçerik Bilgisi, Öğrenme ve Öğretme Süreci, Okul-Aile ve Toplum İlişkileri” şeklindeki öğretmenlik mesleği genel yeterlik alanları incelendiğinde sosyal girişimcilik özelliklerine ihtiyaç duyulan alanlar olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığının öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin girişimcilik özelliklerine sahip olmasını desteklediği söylenebilir. Bu nedenle öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin sosyal girişimcilik özellikleri ve düzeyleri odaklanılması gereken konular arasında yer almaktadır.

Uluslararası literatürde sosyal girişimcilik özelliklerinin öğretilerine olduğu ve bunun için eğitim programlarının tasarlanmaya çalışıldığı belirtilmektedir (Changa ve Benamraouib, 2014; Jim, Kuo ve Shen, 2013; Pache ve Chovdhury, 2012). Ülkemizde ise küçük yaşlarda girişimcilik eğitimlerinin başlatılması gerektiği gerekçesiyle Talim Terbiye Kurulu'nun 26.08.2009 tarih ve 127 sayılı

kararı ile ‘Girişimcilik’ dersinin ortaöğretim kurumlarında verilmesi için çalışmalar yapılmış ve ortaöğretimde bu ders seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmıştır (MEB, 2009). Bu dersi yürütecek olan öğretmenleri yetiştirme sorumluluğu ise Eğitim Fakültelerine aittir. Yerli ve yabancı literatürdeki birçok çalışmada, sosyal girişimciliğin lisans öğreniminde önemli bir faktör olduğu ortaya konulmasına rağmen Türkiye’deki lisans programları girişimcilik özelliklerini desteklememektedir (Aşkun ve Yıldırım, 2011). Bu nedenle eğitim fakültelerinde girişimcilik faaliyetlerinin artırılması, girişimci kişiliğe sahip bireylerin bu özelliklerini geliştirebilmeleri için kendilerini ifade edebilecekleri ortamların hazırlanması ve eğitim sürecinde girişimciliğin desteklenmesi gerekmektedir.

Öğretmenler insanları diğerlerine göre daha fazla etkileme ve örnek olma potansiyeline sahiptir. Bu yüzden geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının sosyal sorunlara karşı duyarlı ve bu sorunları çözmeye yönelik sosyal girişimci bireyler olmaları beklenmektedir. Çünkü öğretmenlerin görevi sadece okuldaki öğretim etkinliklerini gerçekleştirmek değil, aynı zamanda yaşadığı topluma değer katmaktır. Sosyal girişimcilik anlamında kendilerini geliştirmiş öğretmenlerin öğrencilerini bu yönde destekleyerek toplumların ihtiyaç duyduğu sosyal girişimci sayısını arttırabileceği söylenebilir (Çermik ve Şahin, 2015).

Tüm bunların ışığında, gelecekte eğitim-öğretim sürecinde görev alacak olan öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik düzeyleri ve özellikleri ile ilgili bilgi edinilmesinin ve bu özellikleri etkileyen değişkenlerin ortaya konulmasının oldukça önemli olduğu söylenebilir. Araştırmanın, eğitim fakültelerinde düzenlenecek sosyal girişimcilik ile ilgili eğitsel etkinliklerin planlanmasında ve öğretmen adaylarının girişimciliklerini etkileyen faktörlerin belirlenmesinde yardımcı olması beklenmektedir.

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik düzeylerini tespit etmek ve çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, bölüm, sınıf, akademik başarı) girişimcilik özelliklerini incelemektir.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma betimsel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelindedir. Tarama modeli, geçmişte veya var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımıdır. Araştırma konusu olan olay, nesne veya birey kendi koşullarında, olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. İlişkisel tarama modeli ise iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ya da derecesini belirlemeyi hedefleyen araştırma modelidir (Karasar, 2002).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 566 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

Bölüm	f	%
Sınıf Öğretmenliği	122	21.6
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	96	17
Fen Bilgisi Öğretmenliği	83	14.7
Türkçe Öğretmenliği	133	23.5
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	132	23.3
Toplam	566	100
Cinsiyet		
Erkek	222	39.2
Kadın	344	60.8
Toplam	566	100
Sınıf		
Birinci Sınıf	132	23.3
İkinci Sınıf	137	24.2
Üçüncü Sınıf	165	29.2
Dördüncü Sınıf	132	23.3
Toplam	566	100

Öğretmen adaylarının 344'ü kadın, 222'si erkek olup bu öğretmen adaylarının 122'si sınıf öğretmenliğinde, 96'sı ilköğretim matematik öğretmenliğinde, 83'ü fen bilgisi öğretmenliğinde, 133'ü türkçe öğretmenliğinde ve 132'si sosyal bilgiler öğretmenliğinde öğrenim görmektedir. Ayrıca katılımcıların 132'sini birinci sınıf; 137'sini ikinci sınıf; 165'ini üçüncü sınıf ve 132'sini dördüncü sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile Konaklı ve Göğüş (2013) tarafından geliştirilen "Aday Öğretmenlerin Sosyal Girişimcilik Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formunda öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özellikleriyle ilişkili olabilecek değişkenler (cinsiyet, bölüm, sınıf ve ağırlıklı genel not ortalaması [AGNO]) yer almaktadır.

"Aday Öğretmenlerin Sosyal Girişimcilik Ölçeği", 'kesinlikle katılmıyorum', 'katılmıyorum', 'kısmen katılıyorum', 'katılıyorum' ve 'tamamen katılıyorum' derecelerinden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Üç faktörlü yapıya sahip olan ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci faktörü 'Risk Alma' olarak isimlendirilmiştir, 7 maddeden oluşmaktadır; ikinci faktörü 'Özgüven' olarak isimlendirilmiştir, 8 maddeden oluşmaktadır; üçüncü faktörü ise 'Kişisel Yaratıcılık' olarak isimlendirilmiştir ve 6 maddeden oluşmaktadır. Yapılan geçerlik çalışması sonucunda; birinci faktörün varyansın % 26,077'sini, ikinci faktörün varyansın % 8,438'ini, üçüncü faktörün ise varyansın % 6,302'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Ölçeğin bütünü için Cronbach alfa katsayısı 0,850'tir. 'Özgüven' alt faktörü için iç tutarlılık katsayısı, 0,767; 'Risk Alma' alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı, 0,716; 'Kişisel Yaratıcılık' için ise iç tutarlılık katsayısı, 0,70'tir. Ölçekte 'risk almadan başarılı olunmaz' (Risk alma alt faktörü), 'çevremdeki insanları kendi düşüncelerim doğrultusunda etkilerim' (Özgüven alt faktörü), 'bir işi yapmaya başlamadan önce bu işi yapabileceğim farklı yöntemler olup olmadığını düşünürüm' (Kişisel yaratıcılık alt faktörü) şeklinde maddeler bulunmaktadır. Bu çalışmada ise ölçeğin

Cronbach Alfa değeri ölçeğin bütünü için 0.808'dir. 'Özgüven' alt faktörünün iç tutarlılık katsayısı 0,693; 'Risk Alma' alt faktörünün iç tutarlılık katsayısı 0,659 ve 'Kişisel Yaratıcılık' için ise iç tutarlılık katsayısı 0,707 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Sosyal girişimcilik özelliklerinin incelenmesinde standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine bakılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Öncelikle çalışmada Parametrik veya parametrik olmayan testlerden hangisinin kullanılacağını belirlemek için elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Shapiro-Wilk testi ($p > 0.05$) ve çarpıklık-basıklık değerlerinin incelenmesi sonucunda veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler tercih edilmiştir. Çalışmada cinsiyet değişkeninin etkisini belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklemeler t testi; öğrenim görülen bölüm ve sınıfın etkisini saptamak için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sosyal girişimcilik ve akademik başarı (AGNO) arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon katsayısından yararlanılmıştır. Korelasyon katsayısının 1,00 olması değişkenler arasında pozitif mükemmel ilişki olduğu, -1,00 olması negatif mükemmel ilişki olduğu, 0,00 olması ise ilişki olmadığı şeklinde yorumlanmaktadır. Aynı zamanda bu katsayının 0,70-1,00 arasında olması değişkenler arasında yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Büyükoztürk, 2007: 32).

3. Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde "Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar" ve "Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi" ile ilgili bulgular ve tartışma yer almaktadır.

3.1. Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Sosyal Girişimcilik Ölçeği'nden Aldıkları Puanlara ilişkin bulgular ve tartışmaya yer verilmiştir.

Öğretmen adaylarının Sosyal Girişimcilik Ölçeğinin alt faktörlerinden ve ölçeğin bütününden aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları belirlenmiş Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar

Faktörler	N	Min.	Maks.	\bar{X}	S
Risk alma	566	14	35	28.32	3.73
Özgüven	566	20	40	32.02	4.06
Kişisel Yaratıcılık	566	13	30	24.44	3.32
Sosyal Girişimcilik	566	58	105	84.79	8.61

Tablo 2'ye göre, öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik ölçeğinden en düşük 58, en yüksek 105 puan aldığı görülmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 105, en düşük puan ise 21'dir. Öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları puanların ortalaması 84,79 standart sapması

8,61'dir. Katılımcıların girişimcilik puanlarının ortalamasının (\bar{X} =84,79) ölçeğin orta puan değeri olan 80'den fazla olması sebebiyle, öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Benzer bulgulara literatürde de rastlanmıştır (Avşar, 2007; Çermik ve Şahin, 2015; Koçak ve Özdemir, 2015; Pan ve Akay, 2015; Yavuz Konokman ve Yanpar Yelken, 2014; Yılmaz ve Sünbül, 2009). Yılmaz ve Sünbül (2009), üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğunu, Koçak ve Özdemir (2015) ve Pan ve Akay (2015), eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik puanının "yüksek girişimcilik düzeyinde" olduğunu, Yavuz Konokman ve Yanpar Yelken (2014) okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğunu, Çermik ve Şahin (2015) sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının sosyal girişimcilik düzeylerini ortalamanın üzerinde olduğunu tespit etmişlerdir. Avşar (2007) ise üniversite öğrencilerinin girişimcilik seviyesinin orta düzeyde olduğunu belirlemiştir.

3.2. Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesine Ait Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin farklı değişkenlere göre değerlendirilmesine ilişkin bulgular ve tartışmaya yer verilmiştir.

Sosyal girişimcilik özelliklerinin öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini tespit etmek için bağımsız t testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Alt faktörler	Cinsiyet	n	\bar{X}	s	t	p
Risk Alma	Kadın	344	28.15	3.85	1.40	0.160
	Erkek	222	28.60	3.53		
Özgüven	Kadın	344	31.91	4.06	0.76	0.442
	Erkek	222	32.18	4.06		
Kişisel Yaratıcılık	Kadın	344	24.55	3.13	0.92	0.356
	Erkek	222	24.28	3.59		

P<0.05

Tablo 3'e göre öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Alanyazında buna paralel bulgulara ulaşılmıştır (Avşar, 2007; Çermik ve Şahin, 2015; Kılıç, Keklik ve Çalış, 2012; Pan ve Akay, 2015; Yavuz Konokman ve Yanpar Yelken, 2014; Yılmaz ve Sünbül, 2009). Pan ve Akay (2015), eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini çeşitli değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında cinsiyetin girişimcilik özellikleri üzerinde belirleyici bir değişken olmadığını bulmuştur. Yavuz Konokman ve Yanpar Yelken (2014) okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Yılmaz ve Sünbül (2009) üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulamamıştır. Diğer taraftan Çermik ve Şahin (2015) sosyal bilgiler öğretmeni adayları ile yürüttüğü çalışmada, 'Kişisel Yaratıcılık' alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılaşma olduğunu, buna karşın 'Risk Alma' alt boyutunda ve 'Özgüven' alt boyutunda cinsiyetlerine göre anlamlı

farklılaşma olmadığını tespit etmiştir. Avşar (2007), üniversite öğrencilerinden erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda 'Risk Alma' eğilimine sahip olduklarını belirlemiştir. Kılıç, Keklik ve Çalış (2012) ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha 'yenilikçi' ve 'dışa açık' olduğunu ortaya koymuştur.

Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre sosyal girişimcilik puanları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Sosyal Girişimcilik Puanları

Sınıf	n	\bar{X}	s
1.sınıf	132	85.67	8.77
2.sınıf	137	84.91	7.65
3.sınıf	165	83.64	9.46
4.sınıf	132	85.24	8.19

Tablo 4'e göre sınıf düzeylerine göre sosyal girişimcilik puanları ortalamalarının birbirine yakın olmakla birlikte en yüksek ortalamanın 1. sınıflara daha sonra 4.sınıflara ve sırayla 2. ve 3.sınıflara ait olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin öğrenim gördükleri sınıfların seviyesine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur. Tablo 5'e göre öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Kılıç, Keklik ve Çalış (2012) ve Pan ve Akay (2015) da araştırmalarında sınıf düzeyinin girişimcilik üzerinde bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Diğer taraftan Çermik ve Şahin (2015) çalışmalarında özgüven, yaratıcılık ve risk alma alt faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma bulmuşlardır. Özgüven alt faktöründe, 2 sınıf ve 3. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre, risk alma alt faktöründe 3. sınıf öğrencileri 1. sınıf öğrencilerine göre, yaratıcılık alt boyutunda ise 2 sınıf ve 3. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre girişimcilik puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Yavuz Konokman ve Yanpar Yelken (2014) de araştırmalarında girişimcilik özelliklerinin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Çalışmaya göre 4. sınıf okul öncesi bölümü öğrencilerinin girişimcilik ortalamaları diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksektir

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre sosyal girişimcilik puanları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Girişimcilik Puanları

Bölüm	n	\bar{X}	s
Sınıf Öğretmenliği	122	84.39	8.08
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	96	83.41	8.30
Fen Bilgisi Öğretmenliği	83	87.32	8.22
Türkçe Öğretmenliği	133	84.96	8.68
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	132	84.42	9.24

Tablo 6'ya göre öğretmen adaylarının bölümlerine göre girişimcilik puanları ortalamaları karşılaştırıldığında ortalamaların genel olarak birbirlerine yakın oldukları ancak fen bilgisi öğretmenliğine ait ortalamanın diğer bölümlerden biraz daha fazla olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 7'de sunulmuştur. Tablo 7'ye göre öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik ölçeğinin risk alma ($F(4-561) = 3,957$; $p < 0,05$) alt faktörlerinden aldıkları puanlar öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşırken, özgüven ($F(4-561) = 0,956$; $p > 0,05$) ve kişisel yaratıcılık ($F(4-561) = 2,335$; $p > 0,05$) alt faktörü açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Ortalamalar arasındaki farkın hangi değişkenler arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testi yapılmış ve risk alma alt faktöründe fen bilgisi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin puan ortalamalarının ilköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer bulgular literatürde de mevcuttur. Pan ve Akay (2015) eğitim fakültesi öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada öğrencilerin bölümleri ile girişimcilik puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Fakat en yüksek puan ortalamasının Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümü öğrencilerine, en düşük ortalamasının ise İlköğretim Matematik bölümü öğrencilerine ait olduğunu ortaya koymuştur.

Öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özellikleri ile akademik başarıları (AGNO) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Sosyal Girişimcilik Özellikleri İle Akademik Başarı (AGNO) Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	(1)	(2)	(3)	(4)
AGNO	1			
Risk Alma	.064	1		
Özgüven	.055	.413**	1	
Kişisel Yaratıcılık	.092*	.378**	.398**	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Tablo 8'de korelasyon katsayıları incelendiğinde, 'AGNO' ile 'Kişisel Yaratıcılık' faktörü arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir [(rAGNO x Kişisel Yaratıcılık = 0,092; $p < 0,05$)]. 'Risk Alma' ve 'Özgüven' faktörlerinin ise akademik başarı ile anlamlı ilişkisi bulunmamaktadır. Literatürde yaratıcılık ve akademik başarı arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Naderi, Rohani Tengku ve Jamaluddin 2009; Erdoğan, 2006). Ayrıca Çermik ve Şahin (2015) sosyal bilgiler öğretmeni adayları ile yürüttüğü çalışmada akademik başarı (AGNO) değişkenine göre yaptıkları ANOVA sonucunda 'Risk Alma' ve 'Kişisel Yaratıcılık' alt boyutlarında akademik başarı düzeyi yüksek olanların lehine anlamlı bir farklılık tespit ederken, 'Özgüven' alt boyutunda ise anlamlı bir fark belirlememişlerdir. Kılıç, Keklik ve Çalış (2012) ise İşletme Bölümü öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada genel not ortalaması ile girişimcilik özelliklerinden 'Risk Alma', 'Fırsatçılık', 'Yenilik' ve 'İnanç' alt faktörleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu fakat 'Dışa Açıklık' ve 'Kendine Güven' arasında ise negatif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Tablo 5. Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Varyans Analizi Sonucu

Alt Faktörler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Risk Alma	Gruplar Arası	27.071	3	9.024	.646	.586	Yok
	Gruplarıçi	7853.805	562	13.975			
	Toplam	7880.876	565				
Özgüven	Gruplar Arası	128.731	3	42.910	2.621	.050	Yok
	Gruplarıçi	9201.015	562	16.372			
	Toplam	9329.746	565				
Kişisel Yaratıcılık	Gruplar Arası	24.755	3	8.252	.747	.524	Yok
	Gruplarıçi	6207.259	562	11.045			
	Toplam	6232.014	565				

Tablo 7. Öğrenim Görülen Bölüm Değişkenine İlişkin Varyans Analizi Sonucu

Alt Faktörler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Risk Alma	Gruplar Arası	216.253	4	54.063	3.957	.004	Fen Bilgisi*-Matematik
	Gruplarıçi	7664.623	561	13.662			
	Toplam	7880.876	565				
Özgüven	Gruplar Arası	63.151	4	15.788	.956	.431	Yok
	Gruplarıçi	9266.595	561	16.518			
	Toplam	9329.746	565				
Kişisel Yaratıcılık	Gruplar Arası	102.039	4	25.510	2.335	.055	Yok
	Gruplarıçi	6129.975	561	10.927			
	Toplam	6232.014	565				

*Anlamlı farkın lehine olduğu değişkeni belirtir.

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen verilere göre öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ülkeyi ve toplumu şekillendirecek olan gelecek nesilleri yetiştireceği düşünüldüğünde öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik

özelliklerine ilişkin algılarının yüksek olması istenilen bir durumdur. Öğrencilerin girişimciliğin önemini anlamalarında ve girişimcilğe özendirilmesinde eğitim önemli bir etmendir. Öğretmen adayları öğrencilerine sadece akademik birikimlerini aktarmamalı aynı zamanda onlara girişimcilik becerisi de kazandırabilmelidir. Bu yüzden sosyal girişimcilik özelliklerinin yüksek seviyede kalmasını

hatta daha fazla artmasını sağlamak için eğitim fakültesi öğrencilerine girişimcilik ile ilgili hem teorik hem de uygulamalı eğitimler verilebilir.

Öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özellikleri cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır. Buradan hareketle erkek ve kadın öğretmen adaylarının benzer girişimcilik özelliklerine sahip oldukları söylenebilir. Bunun nedeni öğretmen adaylarının aynı öğrenme ve sosyal ortamları paylaşmaları sebebiyle benzer yaşantılara sahip olmaları olabilir.

Öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özellikleri öğrenim gördükleri sınıfların seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmaması, öğrencilerin lisans eğitimleri süresince aldıkları eğitimin girişimciliklerini geliştirebilmeleri açısından yeterli olmadığını düşündürmektedir.

Öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinden 'Risk Alma' alt faktöründe öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Anlamlı fark Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencileri ile İlköğretim Matematik Öğretmenliği öğrencileri arasında Fen Bilgisi öğretmenliği lehinedir. Bunun nedeni matematik bölümünde daha çok doğru cevap odaklı etkinliklerin olmasına karşın fen bilgisi bölümünde keşfetme ve yenilikler ortaya koyma odaklı aktivitelere sıkça yer verilmesinin öğrencileri cesaretlendirmesi olabilir.

Öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özellikleri ile akademik başarıları (AGNO) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi katsayıları incelendiğinde, AGNO ile 'Kişisel Yaratıcılık' faktörü arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu bize öğretmen adaylarının akademik başarıları arttıkça kişisel yaratıcılıklarının da arttığını göstermektedir. Buradan hareketle başarının farklı deneyimler ve farklı bakış açıları kazandırdığı söylenebilir.

Bu çalışma bir doğu üniversitesinde yapılmıştır. Aynı çalışmanın Türkiye'nin diğer bölgelerindeki üniversitelerin eğitim fakültelerinde de yapılarak karşılaştırılması sosyal girişimciliğin farklı değişkenler açısından ele alınmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda sonraki araştırmalarda sosyal girişimcilik özelliklerinin bu çalışmada yer almayan farklı değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Paralel çalışmalar öğretmenlerle de yapılarak karşılaştırma yapılabilir. Ve elde edilen bulgular altında yatan sebepler nitel araştırmalarla ortaya çıkarılabilir.

Kaynakça

- Akpınar, S. (2009). *Girişimciliğin Temel Bilgileri*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Aşkun, B., & Yıldırım, N. (2011). Insights on entrepreneurship education in public universities in Turkey: Creating entrepreneurs or not? *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 24, 663–676.
- Avşar, M. (2007). *Yüksek öğretimde öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin araştırılması, çukurova üniversitesinde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.

- Aytaç, Ö., & İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 101-120.
- Bozkurt, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Changa, J., & Benamraouib, A. (2014). Learning-by-doing as an approach to teaching social entrepreneurship. *Innovations in Education and Teaching International*, 51 (5), 459-471.
- Çermik, F., & Şahin, İ. F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 1(2), 76-88.
- Erdoğan, M. Y. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 95–106.
- Güler, B. K. (2008). *Sosyal girişimciliği etkileyen faktörlerin analizi*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Jim Wu, Y.C., Kuo, T., & Shen, J.P. (2013). Exploring social entrepreneurship education from a Web-based pedagogical perspective. *Computers in Human Behavior*, 29, 329–334.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Pegem A yayınları.
- Katzenstein, J., & Chrispin, B. R. (2011). Social entrepreneurship and a new model for international development in the 21st century. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 16(01), 87-102.
- Kılıç, R., Keklik, B., & Çalış, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: Bandırma İİBF işletme bölümü örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 423-435.
- Koçak, S., & Özdemir, M. (2015). Öğretmen adaylarının okul yöneticiliğine yönelik tutumları üzerinde sosyal girişimciliğin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 631-645.
- Konaklı, T., & Göğüş, N. (2013). Aday Öğretmenlerin Sosyal Girişimcilik Özellikleri Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty*, 33(2), 373-391.
- Mari, J., & Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business*, 41 (1), 36–44.
- MEB (2009). *Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı*. Talim terbiye kurulu'nun 26.08.2009 tarih ve 127 sayılı girişimcilik dersi öğretim programı ve kurul kararı. (Erişim: 09.04.2017), <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?islem=1&kno=72>
- MEB (2013). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*. (Erişim: 13.04.2017), <http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/ogretmenyeterliklerikita>

bi/%C3%96%C4%9Fretmen_Yeterlikleri_Kitab%C4%B1_genel_yeterlikler_par%C3%A7a_2.pdf

- Naderi, H., Rohani A., Tengku A. H., & Jamaluddin S. (2009). Intelligence, creativity and gender as predictors of academic achievement among undergraduate students. *Journal of American Science*, 5(3), 8–19.
- Özkul, G., & Dulupçu, M. A. (2007). Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2, 67-92.
- Pache, A.C., & Chowdhury, I. (2012). Social Entrepreneurs as institutionally embedded entrepreneurs: Toward a new model of social entrepreneurship education. *Academy of Management Learning & Education*, 11 (3), 394-510.
- Pan, V. L., & Akay, C. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Education Sciences*, 9(6), 125-138.
- Roberts, D., & Woods, C. (2005). Changing the world on a shoestring: The concept of social entrepreneurship. *University of Auckland Business Review*, 45–51.
- Sarıtaş, A., & Duran, G. (2017). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin tespitine ilişkin bir araştırma. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 147-165.
- Seelos, C., & Johanna, M. (2005). Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor. *Business Horizons*, 48, 241-246.
- Yavuz Konokman, G., & Yanpar Yelken, T. (2014). Okul öncesi öğretmeni adaylarının öğrenmeye ilişkin tutumlarının ve girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6 (3), 648-665.
- Yılmaz, E., & Sünbül, A. M. (2009). Üniversite öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 196-203.